

Да 50-годдзя Савецкай Улады

УЛАДЗІМІР ЯКУТАУ

Змагар, працаўнік

У вельмі цяжкі для маладой Савецкай рэспублікі час, у жніўні 1918 года, калі з усіх бакоў насядалі інтэрвенты, успыхнуў белагвардзейска-эсэраўскі мяцеж на Іжэўскім ваенным заводзе. Белагвардзейцы скарысталі тое, што ўсе камуністы і большасць пралетарыяту Іжэўска пайшлі на фронт, і здолелі перацягнуць да звой бок адсталую частку рабочых. У ноч на 8 жніўня яны заўвадалі Іжэўскім.

Калі ішла барацьба, група камсамольцаў працавала ў горад, з боем захапіла ключавую пазіцыю, і адна з іх, Іжэўскіх, сапраўды контррэвалюцыянераў хутка быў знішчаны. Гэта вельмі памагло асноўным сілам, і неўзабаве мяцежнікі былі пераможаны. Той камсамольцаў групай камандаваў 18-гадовы камуніст Даніла Валковіч, верны сын беларускага народа, страшны змагар за справу камуністычнай дзяржавы.

Нарадзіўся ён у вёсцы Занёманскіх вобласці Мастоўскага Гродзенскага павета, у сям'і селяніна-бедняка.

З маленькага шматка зямлі, на мелі Валковічы, не магла пракарміцца іхняя вялікая сям'я з васьмі чалавек і бацька наймаўся да лесапрамыслоўцаў на платы, а старэйшы Данілаў брат працаваў грузчыкам.

Яшчэ з малых год Даніла зведаў нястачы і цяжкую барацьбу за кавалак хлеба. Школы ў вёсцы не было, і вучыцца яму давялося спачатку «па хатах» — па чарзе ў кожнага вучня. За настаўніка быў чалавек, які скончыў толькі пачатковую школу. Сапраўдную пачатковую школу з чатырма гадамі навучання, якую адкрылі ў Занёманску, Даніла пачаў наведваць з восені 1912 года. Разам з малодшым братам Сяменам ён яе скончыў у 1915 годзе, з выдатнымі адзнакамі.

У тым жа 1915 годзе фронт першай сусветнай вайны ўжо набліжаўся да Мастоўскай воласці, і сям'я Валковічаў разам з іншымі бежанцамі эшалонам рушыла на ўсход. Гэтак яны апынуліся ў Вяцкай губерні (цяперашняя Кіраўская вобласць). Тут Даніла сустрэў і Вялікую Кастрычніцкую рэвалюцыю. Ён добраахвотна ўступіў у Чырвоную Армію, працаваў у органах ВЧК і актыўна ўдзельнічаў у аднаўленні Савецкай улады ў закінутых, далёкіх лясных вёсках.

Абставіны там былі складаныя і напружаныя. Заможная частка сялянства варожа сустрэла закон аб прадразвёрстцы. Мясцовая буржуазія і кулацтва падбухторвалі супроць прадразвёрсткі сялян, якія не вельмі разбіраліся ў палітыцы Савецкай дзяржавы.

Даніла ў гэты час працаваў намеснікам старшыні павятовай ЧК. У пачатку 1920 года яго выбралі сакратаром Малмыжскага павятовага камітэта РКП(б) Вяцкай губерні.

Аднойчы Даніла прыехаў да бацькі. Вельмі хутка ў хаце, дзе жылі

Валковічы, сабралася шмат людзей. Былі тут франтавікі, сялянская беднота, але найболей — заможных сялян. Даніла сядзеў каля стала і з лёгкай усмешкай глядзеў на абліччы разгарачаных, незадаволеных барадачоў, спакойна ім тлумачыў:

— Хоць вам гэта і не падабаецца, але праўда за намi, за Саветамi. Мы ўпэўнены ў гэтай вялікай праўдзе...

Пасля Даніла прайграў пласцінкі з запісамі выступленняў Ул. І. Леніна...

Але ў павятовым камітэце Валковіч працаваў нядоўга: у жніўні 1920 года ЦК РКП(б) накіраваў яго на польскі фронт. На той час расстаноўка сіл, што змагаліся, як у самой краіне, так і за яе граніцамі, змянілася на карысць маладой рэспублікі Саветаў. Шматлікія белавардзейскія арміі, на якія імперыялісты ЗША, Францыі і Японіі мелі вялікія надзеі, былі канчаткова разгромлены Чырвонай Арміяй. Працоўныя масы на справе пераканаліся, што сапраўды народнай уладай, якая абараняе інтарэсы працоўных сялян і рабочых, з'яўляюцца Саветы, і не паддаліся ні на якія правакацыі ворагаў. Калі дзе-нідзе яшчэ і захаваліся асобныя ачагі контррэвалюцый, то яны былі разрозненыя, і Антанта ўжо не магла рабіць на іх стаўку. Рушыць свае сілы супроць краіны Саветаў у 1920 годзе Антанта таксама ўжо не магла — рост рэвалюцыйных настрояў у яе краінах ужо не дазваляў гэта рабіць. У такіх абставінах верхаводы Антанта пачалі падбуртваць буржуазна-памешчыцкую Польшчу ў новы антысавецкі паход.

Да вайны з Савецкай краінай панская Польшча рыхтавалася доўгі час, і на 23 красавіка 1920 года на савецкіх граніцах яна ўжо сабрала вялікую армію — каля 150 тысяч, 25 красавіка польскія інтэрвенты напалі на Украіну. З'явілася рэальная пагрозва белапольскай акупацыі. Перад Камуністычнай партыяй і Савецкім Ваяскам паўстала цяжкая задача: за кароткі тэрмін падрыхтаваць сілы і сродкі, каб адбіць новы антысавецкі паход.

«... Мы ўсё магчымае робім для ўзмацнення абароны...», — тэлеграфіраваў у той цяжкі час Ул. І. Ленін членам Рэўвасветаў Заходняга фронту І. С. Уншліхту.

Была праедзена мабільная камуністаў і камсамольцаў, і на польскі фронт накіраваліся вялікія сілы. Толькі ў маі — жэрвені 1920 года на фронт пайшло каля 12 тысяч камуністаў і 3 тысяч камсамольцаў. Тысячы беларускіх рабочых і сялян ішлі ў партызаны і памагалі Чырвонай Арміі знішчаць акупантаў у тыле. Дзякуючы еўчасасова ўжытым партыяй рашучым мерам, напад памешчыцка-буржуазнай Польшчы быў адбіты, і беларыяні вымушаны былі вярнуцца на мір з Савецкай Расіяй.

Даніла Валковіч разам з другімі камуністамі праводзіў велізарную растлумачальную работу сярод байцоў Чырвонай Арміі, а таксама і сярод насельніцтва прыфрантавой паласы. Па даручэнню камандавання ён узначаліў і адзін са спецаддзелаў часці, які арганізоўваў прапаганду сярод польскіх салдат.

За выдатную службу на фронце ён быў узнагароджаны імянай зброяй.

Пасля заключэння міру з беларыякамі Валковіч на чале камсамольскага ўзводу актыўна ўдзельнічаў у барацьбе з бандытызмам у раёнах Мазыра, а ў 1921 годзе партыя накіроўвае яго на работу ў ЦК камсамола загадчыкам аддзела па рабоце на сяле. Праз некаторы час ён працаваў ужо ў ЦК Кампартыі Беларусі ў якасці інструктара і гэтую работу сумяшчаў з вучобай на Мінскім рабфаку.

На рабфаку вучылася моладзь, што прыйшла з фронту, з партыйнай і камсамольскай работы. Гэта былі студэнты, загартаваныя ў агні рэвалюцыі. Яны самі здабылі сабе ўладу і цяпер вельмі хацелі вучыцца.

Неставала падручнікаў, вопраткі, абутку, рабфакаўцы дрэнна харчаваліся. Партыйная і камсамольская арганізацыя ўзяла на сябе велізарную задачу — зрабіць усё магчымае, каб студэнты маглі нармальна вучыцца. Асабліва шмат рабіў для гэтага Даніла Валковіч. Ён на рабфаку карыстаўся заслужаным аўтарытэтам. Быў вельмі сціплы, сардэчны, умеў знайсці агульную мову са студэнтамі, у цяжкую хвіліну памагчы. Часта,